

Naisiin ja tyttöihin kohdistuva verkkoväkivalta

SISÄLLYS

Johdanto 1

Verkkoväkivalta sukupuoleen perustuvan väkivallan muotona 1

Mitä on naisiin ja tyttöihin kohdistuva verkkoväkivalta? 1

Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muodot 2

Tiedon saatavuus ja tutkimus 3

Lainvalvontatoimet 4

Päätelmät ja suositukset 5

Loppuviitteet 6

Johdanto

Internetin laajentuminen, mobiilitiedon nopea leviäminen ja sosiaalisen median laaja käyttö yhdistettynä nykyisin hyvin yleiseen naisiin ja tyttöihin kohdistuvaan väkivaltaan¹ on johtanut naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan ilmaantumiseen. Naisiin ja tyttöihin kohdistuva verkkoväkivalta on kasvava maailmanlaajuinen ongelma, jolla saattaa olla merkittäviä vaikutuksia talouteen ja yhteiskuntaan².

Tutkimusten³ mukaan yksi kolmesta naisesta on kokenut väkivaltaa jossakin muodossa elämänsä aikana. Vaikka internetin välityksellä muodostuva henkilöiden välinen yhteys on suhteellisen uusi ja kasvava ilmiö, arvioiden mukaan joka kymmenes nainen on jo kokenut jonkintyyppistä verkkoväkivaltaa 15 vuotta täytettyään.⁴ Mahdollisuudesta internetin käyttöön on tulossa nopeaan tahtiin välttämättömyys taloudellisen hyvinvoinnin kannalta,⁵ ja sitä pidetään yhä enemmän perusihmisoikeutena.⁶ Siksi on erittäin tärkeää varmistaa, että digitaalinen julkinen tila on turvallinen ja voimaannuttava paikka jokaiselle, myös naisille ja tytöille.

Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan luonteen ja laajuuden selvittämiseksi Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE) teki vastikään kirjallisuustutkimuksen, jossa eriteltiin ja analysoitiin jo tehtyä tutkimusta naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan eri muodoista sekä arvioitiin ilmiötä koskevan kyselytutkimuksiin perustuvan tiedon ja hallintoviranomaisten tiedon saatavuutta. Tämä raportti on laadittu kyseisessä tutkimuksessa tehtyjen havaintojen ja niiden pohjalta annettujen suositusten perusteella.

Verkkoväkivalta sukupuoleen perustuvan väkivallan muotona

Mitä on naisiin ja tyttöihin kohdistuva verkkoväkivalta?

Toistaiseksi naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa verkkoväkivaltaa ei ole määritelty tyhjentävästi, eikä sen kieltämisestä ole annettu EU-lainsäädäntöä. Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan yleisyydestä ja haitoista ei ole myöskään tehty EU:n laajuista sukupuolittain jaoteltua kyselytutkimusta, ja EU:n jäsenvaltioissa on tehty hyvin vähän kansallista tutkimusta. Käytettävissä olevien tutkimusten perusteella naisiin kohdistuu kuitenkin suhteessa enemmän tietyn tyyppistä verkkoväkivaltaa miehiin verrattuna. Esimerkiksi yli 9 000 saksalaiselle 10–50-vuotiaalle internetin käyttäjälle tehdyn kyselytutkimuksen perusteella naiset joutuivat merkittävästi miehiä todennäköisemmin verkossa tapahtuvan seksuaalisen häirinnän ja verkkoahdistelun kohteeksi, ja näiden väkivallan muotojen vaikutukset heihin olivat traumaattisempia.⁷

Nämä havainnot vahvisti Pew Research Center -tutkimuskeskuksen Yhdysvalloissa vuonna 2014 tekemä kyselytutkimus⁸, jonka mukaan naisiin (erityisesti 18–24-vuotiaisiin nuoriin naisiin) kohdistuu suhteettomasti enemmän vakavia verkkohäirinnän muotoja, kuten verkkoahdistelua ja seksuaalista häirintää verkossa, kun taas miehiin kohdistuu hieman naisia todennäköisemmin suhteellisen ”lieviä” verkkohäirinnän muotoja (kuten nimittelyä ja nolaamista).

Vastaavia tuloksia on saatu myöhemmissä tutkimuksissa, joista käy ilmi, miten rajoittunut käsitys verkkoväkivallasta saadaan, ellei sukupuolinäkökulmaa oteta huomioon. Nykyisen tutkimustiedon perusteella naiset ja miehet kokevat väkivallan muodot ja niistä aiheutuvat haitat eri tavoin.⁹

Lisäksi asiantuntijat ovat varoittaneet naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan erottamisesta täysin erilliseksi ilmiöksi oikeassa elämässä esiintyvistä väkivallasta. Verkkoväkivaltaa tulisi tarkastella oikeassa elämässä tehtävän väkivallan jatkumona. Esimerkiksi kumppanin tai ex-kumppanin harjoittama verkkoahdistelu noudattaa samaa kaavaa

kuin oikeassa elämässä tapahtuva ahdistelu, eli kyseessä on lähisuhdeväkivalta¹⁰, jota tehdään teknologian välityksellä.¹¹ Tutkimustieto vahvistaa tällaisen jatkumon: Yhdistyneessä kuningaskunnassa tehdyssä verkkoahdistelua koskevassa tutkimuksessa todettiin, että yli puolessa (54 prosentissa) tapauksista ensimmäinen kohtaaminen oli ollut oikeassa elämässä.¹²

Lisäksi vuonna 2014 tehdyssä FRA:n kyselytutkimuksessa kävi ilmi, että 77 prosenttia verkkohäirintää kokeneista naisista oli kokenut kumppaninsa taholta myös ainakin yhdessä muussa muodossa seksuaalista ja/tai fyysistä väkivaltaa¹³ ja seitsemän kymmenestä (70 prosenttia) verkkoahdistelua kokeneesta naisesta¹⁴ oli kokenut kumppaninsa taholta myös ainakin yhdessä muussa muodossa fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa.¹⁵

Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muodot

Naisiin ja tyttöihin kohdistuvia verkkoväkivallan muotoja on monia, kuten verkkoahdistelu, luvaton seksuaalisen aineiston levittäminen ("kostoporno"), sukupuoleen perustuva herjaaminen ja häirintä, huorittelu ("slut-shaming"), vasten tahtoa esitetty seksuaalinen aineisto, seksin kiristäminen verkossa ("sextortion"), raiskauksella ja kuoleamalla uhkaaminen, henkilötietojen etsiminen ja luvaton jakeleminen ("doxau") sekä sähköinen ihmiskauppa.¹⁶

Tässä raportissa EIGEn pääasiallinen painopiste on niissä naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muodoissa, jotka liittyvät läheisimmin lähisuhdeväkivaltaan, sillä lähisuhdeväkivallalla tiedetään olevan hyvin vakavia vaikutuksia uhreihin. Näitä verkkoväkivallan muotoja ovat verkkoahdistelu ja -häirintä sekä luvaton seksuaalisen materiaalin levittäminen.

Kuten oikeassa elämässä koetulla lähisuhdeväkivallalla, myös naisiin kohdistuvalla verkkoväkivallalla on monia muotoja. Se voi olla seksuaalista, psyykkistä ja uusimpien kasvavien suuntausten perusteella myös taloudellista, kun verkossa julkaistavilla tiedoilla vaarannetaan jopa uhrin nykyinen tai tuleva työura. Lisäksi on pidettävä mielessä, että verkossa tehty väkivalta voi muuttua fyysiseksi. Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan uhrien kokemuksia on kuitenkin tutkittava enemmän, jotta väkivallan vaikutuksia ymmärrettäisiin paremmin.

Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muodoista ei ole olemassa EU:n laajuisesti sovittuja määritelmiä. Seuraavat selitykset perustuvatkin kirjallisuuskatsaukseen.

Verkkoahdistelu

Verkkoahdistelulla tarkoitetaan sähköpostitse, tekstiviestitse (tai verkkoviestitse) tai internetin välityksellä harjoitettua ahdistelua. Ahdistelu muodostuu toistuvista teoista, jotka eivät yksittäin aiheuta välttämättä haittaa mutta jotka yhdessä vaarantavat uhrin turvallisuuden tunteen ja aiheuttavat ahdistusta, pelkoa tai huolta.

Tällaisia toimia ovat esimerkiksi

- loukkaavien tai uhkaavien sähköpostien, tekstiviestien tai pikaviestien lähettäminen
- loukkaavien kommenttien julkaiseminen uhrista internetissä
- uhria esittävien intiimien kuvien tai videoiden jakaminen internetissä tai kännykän välityksellä.

Toimet katsotaan verkkoahdisteluksi, jos ne ovat toistuvia ja tekijänä on sama henkilö.

Verkkohäirintä

Verkkohäirintää voi tapahtua monessa muodossa, mutta tässä raportissa sillä tarkoitetaan esimerkiksi seuraavia:

- ei-toivotut selkeästi seksuaaliset sähköpostiviestit, tekstiviestit tai verkkoviestit
- epäasiälliset tai loukkaavat kommentit sosiaalisen median yhteisöissä tai internetin keskustelupalstoilla
- fyysisellä tai seksuaalisella väkivallalla uhkaaminen sähköpostitse, tekstiviestitse tai verkkoviestin välityksellä
- vihapuhe, jolla tarkoitetaan haukkumista, loukkaamista tai uhkaamista, joka kohdistetaan uhriin tämän identiteetin (sukupuolen) ja muiden ominaisuuksien (kuten seksuaalisen suuntautumisen tai vamman) vuoksi.

Seksuaalisen aineiston luvaton levittäminen

Seksuaalisen aineiston luvaton levittäminen, ”kostoporno”, tarkoittaa seksuaalisten valokuvien tai videoiden sähköistä levittämistä ilman kuvissa esiintyvän henkilön lupaa. Tekijänä on usein ex-kumppani, joka on ottanut kuvia tai videoita suhteen aikana ja pyrkii suhteen päätyttyä häpäisemään ja nöyryyttämään uhria julkisesti kostoksi. Tekijä ei kuitenkaan välttämättä ole kumppani tai ex-kumppani, eikä motiivina ole aina kosto. Kuvia voi saada käsiinsä myös murtautumalla uhrin tietokoneelle, sosiaalisen median tilille tai puhelimeen, ja kuvien julkaisemisella voi pyrkiä aiheuttamaan todellista vahinkoa kohteena olevalle henkilölle oikeassa elämässä (päämääränä voi olla vaikkapa henkilön työpaikan menettäminen).

Monien seksuaalisen aineiston luvattoman levittämisen uhriksi joutuneiden naisten tapaukset ovat saaneet viime vuosina julkisuutta EU:n jäsenvaltioissa ja Yhdysvalloissa, kun monet naisista ovat päätyneet itsemurhaan asian johdosta.¹⁷ Tutkimuksen perusteella jopa 90 prosenttia kostopornon uhreista on naisia¹⁸ ja määrä vain kasvaa¹⁹. Myös kostopornon julkaisemiseen tarkoitettujen verkkosivujen määrä kasvaa. Käyttäjät voivat ladata sivuille kuvia ja kuvissa esiintyvien henkilöiden henkilötietoja, kuten osoitteen, työnantajan ja linkejä internetin käyttäjäprofileihin.²⁰

Asiaan liittyy toinenkin ilmiö, joka aiheuttaa yhtä suurta järkytystä uhreille: seksuaalisen väkivallan tai raiskauksen välittäminen suoratoistona sosiaalisessa mediassa. Vuonna 2017 on tähän mennessä sattunut kaksi paljon julkisuutta saanutta tapausta: yksi Ruotsissa ja toinen Yhdysvalloissa. Näissä raiskaukset kuvattiin suoratoistona internetiin Facebook live -toimintoa käyttäen.²¹

Tiedon saatavuus ja tutkimus

Naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa verkkoväkivaltaa EU:ssa koskevia tietoja on hyvin vähän, joten sen uhrien todellisesta prosenttiosuudesta ja sen yleisyydestä tiedetään hyvin vähän. Eniten EU:n laajuisia tietoa on saatavana Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) tekemästä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevasta EU:n laajuisesta tutkimuksesta (2014), johon sisältyi verkkoahdistelua²² ja verkkohäirintää²³ koskevia kysymyksiä. Se oli kuitenkin ensimmäinen kysely, jossa kerättiin tietoa näistä naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muodoista eri puolilla EU:ta, joten ilmiön suuntauksia ja uhriksi joutuneiden määrän kehitystä on vielä mahdotonta seurata.

Yhtä (vuonna 2008 Tanskassa tehtyä) tutkimusta lukuun ottamatta ei löytynyt yhtään jäsenvaltioissa tehtyä kansallisesti edustavaa kyselytutkimusta naisiin ja tyttöihin kohdistuvasta verkkoväkivallasta.²⁴

Koska useimmissa jäsenvaltioissa naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muotoja ei ole tehty rikoslaissa rangaistaviksi, poliisi- ja oikeusviranomaisilla on siitä hyvin vähän koottua tietoa. Niissä jäsenvaltioissa, joissa naisiin ja tyttöihin kohdistuva verkkoväkivalta on rikoslain mukaan rangaistava teko, kerättyä tietoa ei ole eritelty uhrin ja tekijän sukupuolen tai heidän välisensä suhteen perusteella, mikä rajoittaa tietojen käytettävyyttä.²⁵ Tiedon puute vaikeuttaa verkkoväkivaltaa koskevan sukupuoleen perustuvan analyysin tekemistä sekä naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan ja oikeassa elämässä tapahtuvan väkivallan vertaamista toisiinsa.

Edellä mainittujen puutteiden paikkaamisen lisäksi tutkimusta tarvitaan lisää myös seuraavilla alueilla:

1. verkkomainosten tai -ilmoitusten käyttö naisten houkuttelemiseksi mahdollisesti haittaa aiheuttaviin tilanteisiin (”rekrytointi”)
2. naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muotojen uhriksi joutuneille aiheutuneen haitan vakavuuden arviointi sekä heidän elämäänsä kohdistuneet vaikutukset
3. poliisin ja oikeusviranomaisten hyvät käytännöt naisiin ja tyttöihin kohdistuvaan verkkoväkivaltaan liittyvien tapausten käsittelyssä, mukaan lukien uhrin näkökulman huomioon ottaminen
4. riskitekijöiden ja riskinarviointimenettelyjen selvittäminen ja analysointi haitan aiheutumisen ja uudelleen uhriksi joutumisen estämiseksi.

Lainvalvontatoinimet

Useissa jäsenvaltioissa on annettu hiljattain lainsäädäntöä joistakin naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muodoista. Esimerkiksi Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Ranskassa, Saksassa ja Maltassa on kostopornosta tehty rikoslain mukaan rangaistava teko, ja vastaavia säännöksiä on parhaillaan käsiteltävänä Irlannissa ja Sloveniassa. Nämä ovat askel oikeaan suuntaan, mutta tutkimusten mukaan EU:n alueella nykyisissä lainsäädännöllisissä ja poliittisissa toimintamalleissa ei oteta asianmukaisesti huomioon niitä sosiaalisia ja psyykkisiä haittoja, joita aiheutuu seksuaalisten kuvien käyttämisestä naisten ahdistelu-, pakottamis- tai kiristystarkoituksessa.²⁶

Lisäksi tutkimuksesta käy ilmi, ettei rikosoikeuden alalla ole reagoitu asianmukaisesti naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan uhriksi joutuneisiin naisiin. Esimerkiksi kostopornoa koskevan rikoslain voimaantulon jälkeisten kuuden ensimmäisen kuukauden aikana Yhdistyneessä kuningaskunnassa ilmoitettiin 1 160 kostopornotapausta. Näistä 61 prosentissa ei ryhdytty jatkotoimiin väitettyä tekijää vastaan.²⁷

Vuonna 2013 naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastustava End Violence against Women Coalition -niminen naisasiajärjestöjen liitto (EVAW) kokosi pyöreän pöydän ääressä kertomuksia verkossa tapahtuvaan väkivaltaan ja häirintään liittyvästä lainvalvonnasta ja syytteesenpanosta. Huolta aiheutui siitä, että rikosoikeuden alalla toimivat viranomaiset suhtautuivat verkossa tapahtuvaan väkivaltaan ja häirintään eri tavoin (tehotomammin) kuin oikeassa elämässä tapahtuvaan väkivaltaan. Useat osallistujista olivat kokeneet henkilökohtaisesti ”täysin epäasianmukaisia poliisin reaktioita” tehdessään rikosilmoituksen verkossa tapahtuneesta rikoksesta.²⁸

Tutkimukset vahvistavat tämän huolen, sillä niistä käy ilmi naisten turhautuminen poliisiin: poliisilla on nimittäin tapana käsitellä jokaista yksittäistä verkkoviestistä erillisenä tekona sen sijaan, että ottaisi huomioon tekojen kumulatiivisen vaikutuksen.²⁹ Tähän liittyy myös laajempi huoli siitä, miten rikosoikeusjärjestelmässä suhtaudutaan yleensä naisiin ja tyttöihin kohdistuvaan verkkoväkivaltaan (ja erityisesti lähisuhteiden väkivaltaan). Uhria syyllistävät asenteet ovat itsepintaisesti vallalla erityisesti kostopornoa koskevissa tapauksissa, mikä osoittaa ymmärryksen ja tiedon puutetta. Lisäksi (Yhdysvalloissa vuonna 2014 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan) yli puolet ahdistelun ja verkkoahdistelun uhreista ei ajatellut, että häneen kohdistunut teko olisi varsinainen rikos.³⁰

Rikosoikeusjärjestelmän epäasianmukainen reagointi voi johtua osaksi virheellisestä kahtiajaosta verkossa ja oikeassa elämässä tapahtuvan naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan välillä. Tällaisen kahtiajaon johdosta poliisi saattaa vähätellä naisiin ja

tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan haittoja ja pitää niitä mitättöminä. Poliisi saattaa myös pitää uhrien kokemuksia yksittäistapauksina pikemmin kuin jatkuvana käyttäytymistapana.

Näiden havaintojen perusteella on suunniteltava tehokkaita toimia sekä EU:ssa että jäsenvaltioissa. Tällaisia toimia voisivat olla esimerkiksi naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa verkkoväkivaltaa koskeva poliisi- ja oikeusviranomaisten henkilöstön koulutus sekä erilaiset tiedotuskampanjat.

Hyviä käytäntöjä

Lainsäädäntö

Yhdistyneessä kuningaskunnassa on ollut huhtikuusta 2015 lähtien voimassa rikoslaki, jonka mukaan yksityisten seksuaalisten valokuvien tai videoiden jakaminen ilman kuvissa esiintyvän henkilön lupaa on rangaistava teko, jos jakamisen tarkoituksena on aiheuttaa haittaa kohteena olevalle henkilölle; enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta.³¹ Syyskuussa 2016 ilmoitettiin, että yli 200:aa henkilöä vastaan oli nostettu syyte lain voimaantulon jälkeen.³²

Vuonna 2016 Ranskassa annettiin laki (*loi pour une République numérique*), jossa säädettiin aiempaa kovemmista rangaistuksista kostopornoon syyllisiksi todetuille henkilöille. Uuden lain mukaan tekijälle määrätään kahden vuoden vankeusrangaistus tai 60 000 euron sakko.³³

Vastaavia määräyksiä on antanut myös eräs saksalainen tuomioistuin, joka linjasi vuonna 2014, että on laitonta säilyttää intiimejä valokuvia aiemmasta kumppanista, kun valokuvat on pyydetty hävittämään.³⁴

Tutkimus ja toimenpiteet

Vuonna 2009 Yhdistyneessä kuningaskunnassa perustettiin verkkoahdisteluun erikoistunut kansallinen tutkimuskeskus National Centre for Cyber-stalking Research (NCCR)³⁵, joka pyrkii tekemään tutkimusta ja analyyskejä naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan yleisyydestä, syistä ja vaikutuksista sekä arvioimaan siihen liittyviä riskejä. Vuonna 2011 keskus julkaisi verkkoahdistelun yleisyyttä, luonnetta ja vaikutusta koskevan tutkimuksen³⁶ tulokset, ja tällä hetkellä se tekee kyselytutkimusta kostopornon vaikutuksista ja yleisyydestä. Vuonna 2015 perustettiin auttava puhelin kostopornon uhreille. Puheluja tuli ensimmäisten kuuden kuukauden aikana lähes 2 000.³⁷

Slovenia käynnistää heinäkuussa 2017 CYBERVAW-nimisen hankkeen, jolla pyritään kehittämään tiedotus- ja valistus-kampanjoita tarkoituksena levittää selkeää sanomaa naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan nollatoleranssista. Erityiseksi painopisteeksi on otettu sukupuoleen perustuvan verkkoväkivallan ja -häirinnän ehkäiseminen naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muotona.³⁸

Päätelmät ja suositukset

Yhteenvedona voidaan todeta, että koska EU:n laajuista tutkimusta ja tietoa on tällä hetkellä hyvin vähän, naisiin ja tyttöihin EU:ssa kohdistuvan verkkoväkivallan yleisyydestä ja vaikutuksista ei pystytä esittämään täsmällisiä määrällisiä tietoja. Näyttö viittaa kuitenkin siihen, että ilmiö laajenee, se kohdistuu suhteessa enemmän naisiin ja tyttöihin ja sillä on vakavia vaikutuksia uhriin oikeassa elämässä. Jotta naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan yleisyys ja siihen johtavat riskitekijät sekä asianmukaiset poliittiset toimet voitaisiin määrittellä paremmin, etusijalle olisi asetettava tämän tyyppisten tekojen mittaamiseen ja kvantifointiin liittyvien välineiden kehittäminen.

Seuraavat suositukset ovat yhdenmukaisia kansainvälisten ihmisoikeusnormien kanssa, Istanbulin sopimus mukaan lukien, ja ne perustuvat olemassa olevan kirjallisuuden ja tutkimustiedon tarkasteluun. Viime kädessä niillä pyritään tukemaan EU:n jäsenvaltioita parantamaan institutionaalisia toimia, joilla puututaan naisiin ja tyttöihin kohdistuvaan verkkoväkivaltaan naisten ja tyttöjen suojelemiseksi sekä verkossa että oikeassa elämässä.

- Toimenpiteitä laadittaessa olisi otettava huomioon, että naisiin ja tyttöihin kohdistuva verkkoväkivalta on yksi naisiin kohdistuvan väkivallan muoto. Naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan vastaisissa strategioissa on kuultava myös ilmiön uhreiksi joutuneita naisia.
- Lähitulevaisuudessa olisi muuttoliike- ja sisäasioiden pääosaston verkkosivuilla olevaa verkkorikollisuuden määritelmän kolmatta osaa päivitettävä siten, että se sisältää naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muodot tai vähintäänkin naisvihan.³⁹
- EU:n pitäisi pyrkiä sopimaan naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muotojen määritelmistä, ja nämä muodot olisi sisällytettävä EU:n lainsäädäntöön sen varmistamiseksi, että naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan uhreilla on mahdollisuus oikeussuojaan ja erityisiin tukipalveluihin.
- Etusijalle olisi asetettava naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan yleisyyttä ja haittoja koskevien sukupuolittain jaoteltujen EU:n laajuisten tietojen parantaminen sekä toimenpiteiden vaikuttavuutta kuvaavien indikaattoreiden kehittäminen.
- Ilmiöön puuttumiseksi toteutettavissa toimissa ei pidä evätä naisilta ja tytöiltä heidän paikkaansa internetyhteyden välityksellä muodostuvassa laajemmassa julkisessa tilassa. Tulevassa EU:n laajuisessa sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa koskevassa kyselytutkimuksessa olisi esitettävä kysymys, ovatko naiset välttäneet internetin käyttöä naisiin ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan pelossa.
- Tarvitaan kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusta, jossa järjestelmän toimintaa tarkastellaan uhrien näkökulmasta.
- Poliisille on tarjottava naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa verkkoväkivaltaa koskevaa, sukupuolinäkökulman huomioon ottavaa koulutusta osana verkkorikosten torjuntaa.
- Tarvitaan tiedotuskampanjoita, joissa naisille ja tytöille kerrotaan naisiin ja tyttöihin kohdistuvasta verkkoväkivallasta, naisten ja tyttöjen oikeuksista ja saatavilla olevista tukipalveluista.
- Ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä olisi kehitettävä myös tieto- ja viestintäteknologian alalla. Itsesääntelyyn perustuvia normeja olisi otettava käyttöön, jotta haitalliset sukupuoleen liittyvät stereotypit sekä naisia halventavien kuvien taikka seksin ja väkivallan toisiinsa liittävien kuvien levittäminen voitaisiin välttää.
- EU:n toimielinten ja virastojen on tärkeää puuttua verkkorikollisuuden torjunnassa sen sukupuolittuneisiin muotoihin. Erityisesti on puututtava verkkohoukutteluun tai naisten ja tyttöjen haitalliseen ”rekrytointiin”, kuten ihmiskauppaan.

Loppuviitteet

- (1) Euroopan neuvoston määritelmän mukaan ”naisiin kohdistuva väkivalta” tarkoittaa ”naisiin kohdistuvaa ihmisoikeuksien loukkaamista ja yhtä syrjinnän muotoa, ja se käsittää kaikki sellaiset sukupuoleen perustuvat väkivallanteot, jotka aiheuttavat tai voivat aiheuttaa naisille ruumiillista, seksuaalista, henkistä tai taloudellista haittaa tai kärsimystä, mukaan lukien tällaisilla teoilla uhkaaminen, pakottaminen tai mielivaltainen vapaudenriisto joko julkisessa tai yksityiselämässä” (<https://rm.coe.int/168008482e>).
- (2) UN Broadband Commission for Digital Development (2015), *Cyber Violence Against Women and Girls: A WorldWide Wake-Up Call*. Saatavilla osoitteessa: http://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2015/cyber_violence_gender%20report.pdf?vs=4259.
- (3) Maailman terveysjärjestö, Department of Reproductive Health and Research, London School of Hygiene and Tropical Medicine, South African Medical Research Council (2013), *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*, s. 2. Saatavilla osoitteessa: <http://www.who.int/reproductivehealth/publications/violence/9789241564625/en/>.
- (4) Euroopan unionin perusoikeusvirasto (2014), *Violence against women: an EU-wide survey – Main results*, Luxemburg, Euroopan unionin julkaisutoimisto, s. 104. Saatavilla osoitteessa: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.
- (5) Kestävän kehityksen tavoite 9 pyrkii yhtäläisen ja edullisen internetin käyttömahdollisuuden tarjoamiseen ottaen huomioon sen kehityspotentialin (ks. <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg9> ja <https://www.one.org/us/2015/09/26/the-connectivity-declaration-demanding-internet-access-for-all-and-implementation-of-the-global-goals/>).
- (6) YK:n ihmisoikeusneuvosto (2016), päätöslauselma, 32: *The promotion, protection and enjoyment of human rights on the Internet*. Saatavilla osoitteessa: https://www.article19.org/data/files/Internet_Statement_Adopted.pdf.
- (7) Staude-Müller, F., Hansen, B., Voss, M. (2012), ”How stressful is online victimization? Effects of victim’s personality and properties of the incident”, *European Journal of Developmental Psychology*, 9(2). Saatavilla osoitteessa: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17405629.2011.643170>.
- (8) Pew Research Center (2014), *Online Harassment*. Saatavilla osoitteessa: <http://www.pewinternet.org/2014/10/22/online-harassment/>.
- (9) Maple, C., Shart, E., Brown, A. (2011), *Cyber stalking in the United Kingdom: An Analysis of the ECHO Pilot Survey*, University of Bedfordshire. Saatavilla osoitteessa: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17405629.2011.643170>.
- (10) Lähisuhdeväkivalta on määritelty seuraavasti: Hyökkäävä ja pakottava käyttäytyminen, mukaan lukien fyysiset, seksuaaliset ja psyykkiset väkivallanteot sekä taloudellinen pakottaminen, jota aikuiset tai nuoret voivat kohdistaa kumppaniinsa ilman tämän suostumusta. Teoista seuraavat häpeän, pelon ja avuttomuuden tunteet johtavat siihen, että teoista ilmoitetaan vain harvoin ja niistä annetaan näin ollen melko harvoin tuomioita. Eniten lähisuhdeväkivaltaa harjoittavat miehet naispuolisia kumppaneitaan kohtaan (<http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus/terms/1265>).
- (11) Burney, E. (2009), *Making People Behave: Anti-Social Behaviour. Politics and Policy*, Routledge; Chakraborti, N. ja Garland, J. (2009), *Hate Crime: Impact, Causes and Responses*, 2. painos, Lontoo, Sage Publications Ltd.
- (12) Hyvin monissa tutkimuksissa, muun muassa Pathén ja Mullenin tutkimuksessa (1997), korostetaan, että verkkoahdistelu aiheuttaa naisille enemmän traumoja kuin miehille. (Pathé, M. ja Mullen, P.E. (1997), ”The impact of stalkers on their victims”, [Tiivistelmä], *British Journal of Psychiatry Jan 1997, 170(1)*, s. 12–17. Saatavilla osoitteessa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/9068768#>).
- (13) Naisista 11 prosenttia on saanut tahtomattaan loukkaavia, selvästi seksuaalisia sähköpostiviestejä tai tekstiviestejä taikka epäasianmukaisia loukkaavia ehdotuksia sosiaalisessa mediassa (FRA (2014), *Violence against women: an EU-wide survey. Main results*, 29, 95. Saatavilla osoitteessa: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>).
- (14) EU:ssa 5 prosenttia naisista on joutunut vähintään kerran jonkin verkkoahdistelun muodon kohteeksi 15 vuotta täytettyään (FRA, 2014: 87). Verkkoahdisteluksi katsotaan tässä tapauksessa sähköpostitse, tekstiviestitse tai internetissä tapahtuva ahdistelu.
- (15) EIGEn laatima tilastoanalyysi. 1 044 naiseen on kohdistunut yhtä tai useampaa kolmesta verkkoahdistelun muodosta, ja kyseisistä naisista 727 on kokenut vähintään yhtä tai useampaa fyysisen ja/tai seksuaalisen väkivallan muotoa kumppaninsa taholta. Verkkohäirinnän yhteydessä niistä 677 naisesta, jotka ilmoittivat heihin kohdistuneen vähintään yhtä verkkohäirinnäksi katsottavista kolmesta väkivallan muodosta, 518 (77 prosenttia) oli kokenut myös

vähintään yhtä fyysisen ja/tai seksuaalisen väkivallan muotoa kumppaninsa taholta.

(16) EU:n tasolla ei ole sovittuja määritelmiä. Kutakin naiseen ja tyttöihin kohdistuvan verkkoväkivallan muotoa on selitetty osoitteessa <http://wmcspeechproject.com/online-abuse-101/>.

(17) Esimerkkejä:

- Italialainen Tiziana Cantone teki itsemurhan vuonna 2016 kostopornon johdosta. Hänet oli tätä ennen erotettu työstään: <http://www.bbc.com/news/world-europe-37377286>.
- 15-vuotias Amanda Todd Kanadasta teki itsemurhan vuonna 2012 sen jälkeen, kun eräs mies oli laittanut hänen kuviaan kiertoon internetissä ilman hänen lupaansa: <http://www.bbc.co.uk/newsbeat/article/19960162/amanda-todd-memorial-for-teenage-cyberbullying-victim>.
- 17-vuotias Julia Rebecca Piauista Brasiliasta teki itsemurhan vuonna 2013 sen jälkeen, kun seksivideo hänestä ja hänen kumppanistaan oli julkaistu internetissä ilman hänen lupaansa: <https://www.bustle.com/articles/9485-revenge-porn-legislation-called-for-in-brazil-following-17-year-olds-suicide>.

(18) Cyber Civil Rights Initiative -järjestön vuonna 2015 tekemän tutkimuksen mukaan, ks. <https://www.cybercivilrights.org/wp-content/uploads/2014/12/RPStatistics.pdf>. (Huom. kyselyssä käytettiin helposti hankittavaa otosta (convenience sample), joka käsitti 1 606 vastaajaa).

(19) Ks. <https://www.theguardian.com/technology/2015/jul/15/revenge-porn-cases-increase-police-figures-reveal>.

(20) Kun yksi palvelin suljetaan, löytyy yleensä useampia uusia. Tunnetuimmalla kostopornoon tarkoitettulla verkkosivustolla Is Anyone Up.com kirjattiin yhdessä vaiheessa päivittäin 350 000 käyntiä, ja kun se vuonna 2012 poistettiin, ilmaantui sen vanavedessä useita samankaltaisia sivustoja. Ks. <https://www.theguardian.com/culture/us-news-blog/2012/dec/06/hunter-moore-isanyoneup-revenge-porn-website>.

(21) <http://www.bbc.com/news/world-europe-38717186> and <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/chicago-teenager-gang-rape-facebook-live-video-dozens-watched-a7642866.html>.

(22) Verkkoahdistelu eli sähköpostitse, tekstiviestitse tai internetissä tehty ahdistelu kohdistuu erityisesti nuoriin naisiin. Neljä prosenttia kaikista 18–29-vuotiaista naisista EU:n 28 jäsenvaltiossa eli 1,5 miljoonaa naista oli kokenut verkkoahdistelua haastattelua edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Sen sijaan 60 vuotta täyttäneistä naisista vain 0,3 prosenttia oli kokenut verkkoahdistelua.

(FRA (2014), *Violence against women: an EU-wide survey. Main results*. Saatavilla osoitteessa: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>).

(23) Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan häirinnän ei-sanallisia muotoja sekä verkkohäirintää. 11 prosenttia naisista on saanut tahtomattaan loukkaavia, selvästi seksuaalisia sähköpostiviestejä tai tekstiviestejä taikka loukkaavia ja epäasianmukaisia ehdotuksia sosiaalisessa mediassa (15 vuoden iästä lähtien). (FRA (2014), *Violence against women: an EU-wide survey. Main results*. Saatavilla osoitteessa: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>).

(24) Helweg-Larsen, K., Schütt, N. ja Larsen, H.B. (2012), "Predictors and protective factors for adolescent Internet victimization: results from a 2008 nationwide Danish youth survey", *Acta Paediatrica*, 101(5), s. 533–539.

(25) Esimerkiksi Englanti ja Wales, joissa kostopornosta tehtiin rikoslain mukaan rangaistava teko vuonna 2014. BBC analysoi Englannissa ja Walesissa 31 poliisiviranomaisen tiedonsaannin vapautta koskevia pyyntöjä huhtikuusta joulukuuhun 2015. Uhrin sukupuolta ja uhrin ja tekijän välistä suhdetta ei kuitenkaan ollut kirjattu valtaosassa tapauksista, mikä rajoitti tiedon käyttökelpoisuutta. <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1T6b-qWcss4JKu7L9LV11VLy-z8FeYPUP42ZW-SNe3Gmw/edit#gid=2041719221>.

(26) Henry, N. ja Powell, A. (2015), "Beyond the 'sext': Technology-facilitated sexual violence and harassment against adult women", *Australian and New Zealand Journal of Criminology*, 48(1), s. 105.

(27) <http://www.bbc.com/news/uk-37278264>.

(28) EAW (2013), *New Technology: Same Old Problems. Report of a roundtable on social media and violence against women and girls*. Saatavilla osoitteessa: http://www.endviolenceagainstwomen.org.uk/wp-content/uploads/Report_New_Technology_Same_Old_Problems.pdf, s. 5.

(29) Ks. loppuviite 11.

(30) Nobles, M. R., Reynolds, B. W., Fox, K. A. ja Fisher, B. S. (2014), "Protection against pursuit: A conceptual and empirical comparison of cyberstalking and stalking victimization among a national sample", *Justice Quarterly*, 31(6), s. 53–65.

(31) *Crown Prosecution Service guidelines on prosecuting the offence of disclosing private sexual photographs and films* (syyttäjälaitoksen ohjeet syytteenespanosta yksityisten seksuaalisten valokuvien ja videoiden paljastamista koskevissa rikoksissa). Saatavilla osoitteessa: <http://www.cps.gov.uk/legal/p to r/>.

- (³²) Crown Prosecution Service (2016), *Violence against women and girls: Crime report 2015-16*, s. 11. Saatavilla osoitteessa: http://www.cps.gov.uk/publications/docs/cps_vawg_report_2016.pdf
- (³³) <https://www.transatlantic-lawyer.com/2016/09/france-the-new-digital-law-is-adopted/>
- (³⁴) <https://www.theguardian.com/technology/2014/may/22/revenge-porn-victims-boost-german-court-ruling>.
- (³⁵) <https://www.beds.ac.uk/research-ref/irac/nccr>.
- (³⁶) Maple, C., Shart, E., Brown, A. (2011), *Cyber stalking in the United Kingdom: An Analysis of the ECHO Pilot Survey*, University of Bedfordshire. Saatavilla osoitteessa: https://www.beds.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0003/83109/ECHO_Pilot_Final.pdf.
- (³⁷) Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen lehdistötiedote (2015). Saatavilla osoitteessa: <https://www.gov.uk/government/news/hundreds-of-victims-of-revenge-porn-seek-support-from-helpline>.
- (³⁸) *Report of the Office of the High Commissioner for Human Rights on ways to bridge the gender digital divide from a human rights perspective - response of Slovenia*. Saatavilla osoitteessa: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/GenderDigital/SLOVENIA.docx>.
- (³⁹) https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/cybercrime_en

Euroopan tasa-arvoinstituutti (EIGE) on sukupuolten tasa-arvoon keskittyvä EU:n tietokeskus. EIGE tukee poliittisia päättäjiä ja kaikkia asiaan liittyviä elimiä niiden pyrkimyksissä naisten ja miesten välisen tasa-arvon toteuttamiseen kaikkialla Euroopassa tarjoamalla erityisasiantuntemusta sekä vertailukelpoisia ja luotettavia tietoja sukupuolten tasa-arvosta Euroopassa.

© Euroopan tasa-arvoinstituutti, 2017.
Jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

ISBN 978-92-9470-198-5

doi:10.2839/48127